

ZINGEN IN DE NACHT - preek over Handelingen 16 : 16 – 40

Wanneer ik me Paulus en Silas midden in de nacht in de gevangenis probeer voor te stellen, biddend en zingend, vind ik dat wel indrukwekkend.

Ik stel me er geen keurig Huis van Bewaring bij voor, waar je alleen of met z'n tweeën in een cel verblijft met stromend water en een bed. Het zal een soort arrestantenverblijf zijn geweest. Een grote ruimte met misschien een raam of luchtopening. Alle arrestanten bij elkaar in een smerig hok en wie wilde zitten of liggen kon op de grond plaatsnemen. Als daar ruimte was.

Voor zover we weten was het voor beide mannen de eerste keer en moet het wel een schokkende ervaring zijn geweest. Bij hun arrestatie was de politie bepaald niet zachtzinnig tekeer gegaan, de kleren waren hun van het lijf gescheurd en hun ruggen met een stok bont en blauw geslagen. Nu stonden ze of zaten ze, met hun voeten in een blok. Ze konden geen kant meer op en moesten maar afwachten wat verder ging gebeuren.

Hoe zou je reageren als het jou overkwam. Paniek? Ik denk dat ik, als de eerste schrik voorbij was, vreselijk kwaad zou worden. Vol machteloze woede. Wat kun je? Niets! En hoe gaat dat als je met je woede geen kant uit kunt? Dan ga je je slachtoffer voelen. Slachtoffer van willekeur, van het brute geweld van mensen die het voor het zeggen hebben.

Ik zou m'n beklag doen bij medege-detineerden, maar die zouden onverschillig hun schouders ophalen en de andere kant uit kijken. Weer zo iemand die zielig doet. Hou daar maar mee op want het helpt je geen zier.

Daarover lezen we niets bij Paulus en Silas. Om middernacht waren ze aan het bidden en zongen ze lofliederen voor God. Dat is toch bijzonder in zo'n penibele situatie. En het maakte grote indruk op hun medege-detineerden. Die reageerden niet: Hee, stoppen daarmee! Wij willen slapen.

Nee, de andere gevangenen luisterden aandachtig naar hen. Wat is dit? Dit is niet normaal toch! Het lijkt wel of deze beide mannen in een andere wereld leven. En ik denk dat dat nog waar is ook. Het is een confrontatie van de wereld van de hoop met de wereld van berusting.

GEEN OPTIMISME

Volgens mij is wat Paulus en Silas doen: met hoop leven in een wanhopige situatie. Hier zie je ook dat hoop iets anders is dan optimisme. Een optimist zegt: Het zal wel meevallen, het komt wel goed. Morgen is deze nachtmerrie weer voorbij.

Daar geloof ik in dit geval niets van. Er is hier helemaal geen reden tot optimisme. Ik denk dat het er slecht uitziet voor de beide mannen.

Paulus bevrijdt een meisje van dwangmatige waarzeggerij. Wij denken: Dat is geweldig voor dat kind! Maar de eigenaren van het meisje denken daar anders over. Die zien een economische schadepost. Haar speciale talent is verdwenen en ze realiseren zich al snel dat ze hun verdienmodel kwijt zijn. Merkwaardig, maar daar hoor je ze niet over. Ze maken er een politiek probleem van: "Het zijn Joden, die een manier van leven verkondigen waarmee wij, Romeinen, niet mogen instemmen en die we niet in praktijk mogen brengen."

Dat is een wonderlijke beschuldiging want we kennen geen enkele Romeinse wet die het aan Romeinen verbood om Joodse gebruiken over te nemen. Het is een gelegenheidsargument.

Nu is Filippi maar een kleine stad en het nieuws is als een lopend vuurtje rondgegaan en een hele verzamelde menigte keert zich tegen beide mannen. Zonder verder onderzoek en zonder ook maar een vraag te stellen heeft het stadsbestuur z'n oordeel klaar: Deze mannen zijn een gevaar voor de openbare orde en dat zullen ze voelen. En dat gebeurt. Je vraagt je af: Hoe zou het met Paulus en Silas afgelopen zijn als er die nacht geen aardbeving was geweest? We weten het niet, maar het ziet er niet goed uit voor die beide mannen.

DE 'DRIVE' VAN PAULUS

Wat is het dan dat ze zo rustig en vol vertrouwen midden in de nacht bidden en zingen? En iets uitstralen waar andere gedetineerden van onder de indruk zijn.

Het wordt in dit verhaal niet verder toegelicht, maar omdat we meer van Paulus weten, bijvoorbeeld uit zijn brieven, kunnen we ons daar wel een beeld van vormen.

Er is een gebeurtenis die het hele leven van Paulus heeft veranderd: "Ik heb de Heer gezien!" en dan bedoelt hij zijn ontmoeting met de Heer onderweg naar Damascus. Het heeft zijn leven totaal veranderd. Toen werd het duidelijk voor hem: Wat God Abraham beloofd heeft "In jouw zal de hele aarde gezegend worden", de geschiedenis die toen begon is in de messias Jezus werkelijkheid geworden. Door zijn dood heeft hij de machten van deze wereld verslagen. Hun kwaadaardigheid is aan het licht gekomen en zo ontmaskerd. We weten nu waar we aan toe zijn. Zijn opstanding is niets minder dan het begin van een nieuwe schepping. Wat in Jezus' leven is begonnen, is niet voorbij. Integendeel. Zijn opstanding is de bevestiging dat wat in Jezus' leven begon, niet te stoppen is. Er groeit een beweging, een nieuwe gemeenschap als een vooruitgeschoven post van die nieuwe schepping. Dat is de drive achter de reizen van Paulus. Een nieuwe gemeenschap, een nieuw koninkrijk met Jezus als *Kurios* (en niet de keizer in Rome). Hier begint het al, midden in de oude wereld. Een gemeenschap van de hoop. Dat geeft een innerlijke vrijheid die niemand jou afneemt. En die wordt ook niet beperkt door de muren van de bajes.

ZO HEER, ZO KNECHT

Dat hebben die andere gevangenen gevoeld. En daarom luisterden ze zo aandachtig. Vergelijk wat er die middag in Filippi gebeurde eens met wat er met Jezus gebeurd is. Paulus geneest een slavin van een geest die haar onvrij en tot een object van uitbuiting maakt. De bevrijding van het meisje (*'in de naam van Jezus Christus!'*) brengt het kwaad aan het licht en de macht van het stadsbestuur wordt op deze manier ontmaskerd. Hun kapotte ruggen maken duidelijk waar we met deze regering aan toe zijn. (Ik vraag me af: Zou Paulus daarom niet direct hebben gezegd dat hij Romeins staatsburger is? Het lijden van Paulus en Silas ontmaskert zo het cynisme van de macht.) Zo Heer, zo knecht. Maar denk je dan niet dat ze bang zijn geweest? Dat zou je je heel goed voor kunnen stellen. Het waren geen supermensen. Maar bedenk dat je biddend en zingend vaak beter met je angst om kan gaan dan redenerend of zwijgend. Maar wanneer ze, boven zichzelf uit, met vrees en beven de lofzang hebben gezongen, zal dat nog meer indruk zal hebben gemaakt op de andere gevangenen.

LIJDEN ONTMASKERT MACHT

Er valt over dit verhaal nog veel meer te vertellen. Over de aardschok en de deuren die opensprongen, en dat niemand er vandoor ging. Over de paniek van de stokbewaarder en

zijn vraag om hulp. Over het antwoord “Geloof in de Heer Jezus en je zult gered worden” en of het allemaal zo makkelijk gaat. En over Paulus die echt geen watje was en zomaar met zich liet spelen – het is allemaal de moeite waard, maar beperk me tot nog een enkele opmerking over de weg van wanhoop naar hoop.

Dat boven ons gestelden niet alleen in Paulus’ tijd moeilijk te vertrouwen waren, hoef ik niet uitgebreid toe te lichten. Ook hier geldt: het lijden van mensen ontmaskert hoe macht werkt. Er zijn zoveel oneerlijke en schrijnende gevallen dat we deze weken met spanning toekijken hoe het vertrouwen in de overheid hersteld kan worden.

Daar kun je pessimistisch over zijn en bij voorbaat zeggen dat het nooit goed komt (behalve dan wanneer ze het zelf doen). Of je bent optimistisch en denkt dat het mee zal vallen (maar dat zeg je meestal als je in de comfortabele hoek zit waar niet de slagen vallen). Optimisme of pessimisme - je kunt het ook tegenkomen in jezelf. Maar het raakt niet de kern. De vraag is: Hoe worden wij of blijven wij in deze soms wanhopig makende, cynische tijd mensen die met hoop leven?

DRIE STAPPEN: gemeenschap, gebed en lied

Vanaf volgende week zondag kunnen er weer meer mensen naar de kerk. Gelukkig, zeggen veel mensen. Waarom? Om hoop te houden heb je elkaar nodig. Die nieuwe schepping die op de Paasmorgen doorbrak, krijgt vorm waar mensen voor elkaar instaan en elkaar bijstaan. Hoop wortelt in de liefde.

Middernacht waren Paulus en Silas aan het bidden. Er staat *niet wat* ze gebeden hebben, maar waarom zou het Psalm 4 niet zijn geweest? De dichter roept naar God omdat hij belaagd wordt door liefhebbers van schijn en leugen. En er zijn cynische mensen die zeggen: ‘Wie zal jou gelukkig maken? Geloof je nu echt dat er iets verandert?’ Maar dan zet de ik-figuur een knop om en neemt een beslissing. Hij realiseert zich: ‘In u vindt mijn hart meer vreugde dan zij in hun koren en wijn’. Dat geeft hem rust en nieuw vertrouwen. Bidden is het kwaad benoemen en je tegenover God realiseren hoe je er mee om wil gaan. Zo kunnen we de hoop vasthouden.

En ze zongen lofliederen. Zingend reiken we boven onszelf uit. In ons lied dansen de rivieren en springen de beken en ervaren we al een moment van die nieuwe schepping. En worden we hoopvolle mensen die niet bang zijn voor morgen.